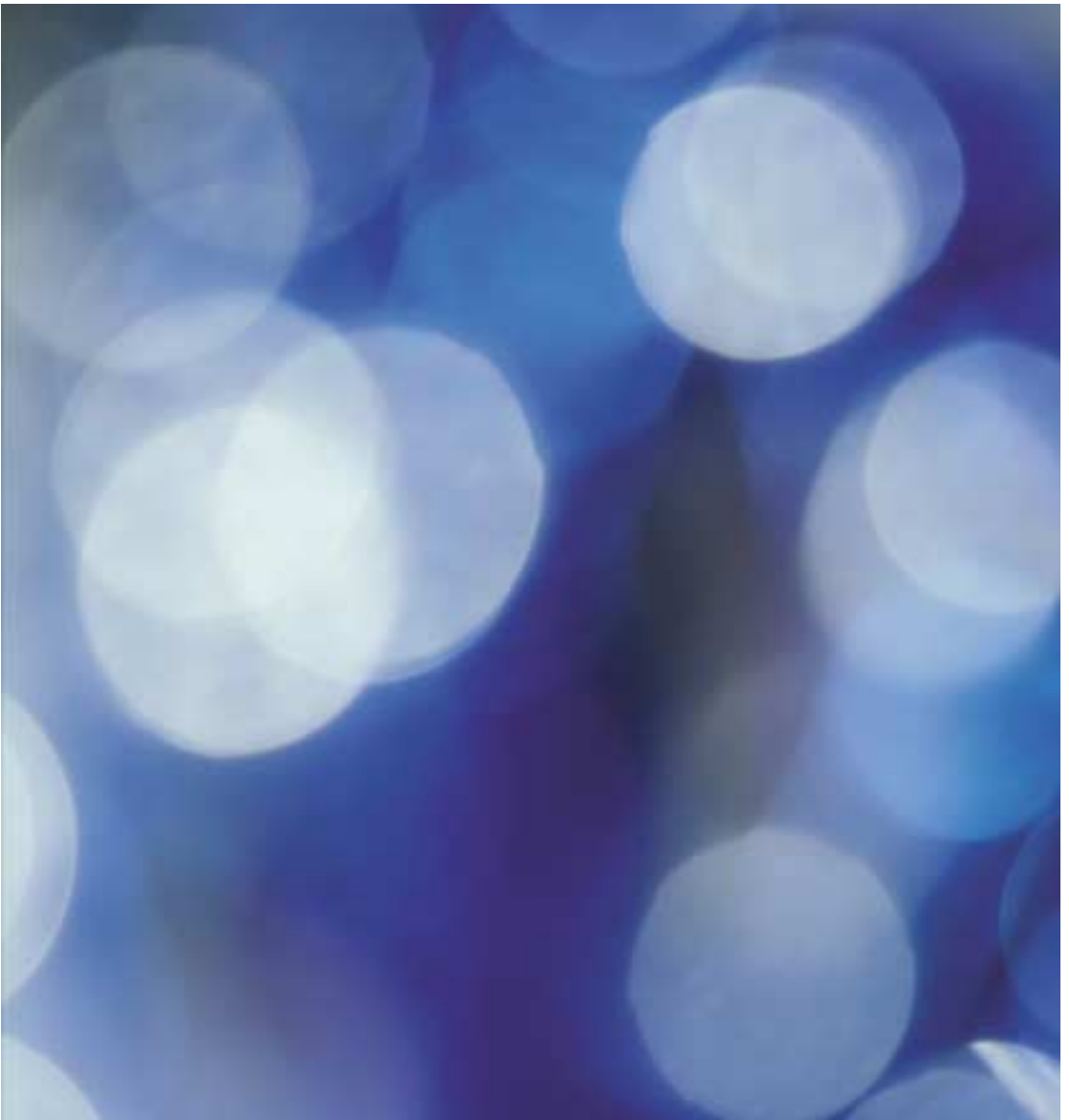

Tilastokeskuksen ammattieettinen opas

Tilastokeskuksen ammattieettinen opas

Kansi: Futureimagebank

Taitto: Eeva-Liisa Repo

© 2006 Tilastokeskus

ISSN 0355-2063
= Käsikirjoja
ISBN 952-467-565-X

Multiprint, Helsinki 2006

Alkusanat

Luotettavien tilastojen perustana ovat tilastotoimen perinteiset arvot eli luotettavuus, puolueettomuus, riippumattomuus ja objektiivisuus. Tilastoalalla ammattietiikka on ollut perinteisesti tärkeä. Tilastoeettisten periaatteiden noudattaminen on tilastoviranomaisen toiminnan edellytys. Kiinnostusta etiikkaan ovat viime vuosina lisänneet erityisesti asenteiden ja arvomaailman muutokset sekä toiminnan ja toimintaedellytysten monipuolistuminen. Monet ammattikunnat, liike-elämän järjestöt ja yksityiset yritykset ovat koonneet eettiset periaatteensa ohjeistoksi.

Tilastoeettisiin periaatteisiin on viime vuosina kiinnitetty yhä enemmän huomiota ja keskeiset eettiset periaatteet on nostettu sekä kansallisesti että Euroopan yhteisössä lain tasolle. Kansainvälinen Tilastoinstituutti (ISI) hyväksyi vuonna 1985 tilastoalan ammattietiikkajulistuksen, jonka pohjalta Tilastokeskus laati oman ammattieettisen oppaan vuonna 1993. Nyt käsillä oleva opas on vuoden 1993 oppaan 2. uudistettu laitos. Tärkeimmät muutokset aiheutuvat vuonna 1994 hyväksytyistä YK:n virallisen tilaston peruseriaateista, Euroopan unionin jäsenyydestä, kansallisen lainsäädännön muuttumisesta ja EU:n komission vuonna 2005 antamasta suosituksesta kansallisten ja yhteisön tilastoviranomaisten riippumattomuudesta, koskemattomuudesta ja vastuuvollisuudesta.

Tilastoalan työntekijöillä on velvollisuuksia yhteiskuntaa, asiakkaita ja rahoittajia kohtaan sekä niitä yksilöitä ja yhteisöjä kohtaan, joita tilastot kuvaavat. Tilastoja laadittaessa on otettava huomioon tilastoihin kohdistuvat käyttötarpeet, tietosuoja ja perustietojen antajille aiheutuva tiedonantotaakka. Lisääntyvä kilpailu tietomarkkinoilla ja tutkimuksessa luo myös uusia eettisiä ongelmatilanteita. Työntekijöiden on tehtävä työssään valintoja, jotta toimitaan eettisten periaatteiden mukaisesti.

Tämä opas on tarkoitettu Tilastokeskuksen henkilöstölle, asiakkaille ja sidosryhmille. Sitä suositellaan myös soveltuvien osien noudatettavaksi muissa tilastoja tuottavissa laitoksissa.

Pääjohtaja
Heli Jeskanen-Sundström

Sisällys

1 Johdanto	5
1.1 Miksi etiikkaopas tilastoammattilaiselle?	5
1.2 Ketkä ovat tilastoammattilaisia?	5
1.3 Ketkä ovat asiakkaita?	5
1.4 Mitä on ammattietiikka?	6
1.5 Mistä eettiset ongelmat nousevat?	6
1.6 Laki ja etiikka.	7
2 Velvollisuudet yhteiskuntaa kohtaan	8
2.1 Tilastotoimen pääperiaatteet	8
2.2 Puolueeton tilasto palvelee yhteiskuntaa	9
2.3 Tilastot pitää julkistaa	9
2.4 Laatu ja luotettavuus on tärkeää	10
2.5 Virallisen tilaston kattavuudesta (relevanssista) huolehdittava.	10
2.6 Hyvää tiedonhallintatapaa on noudatettava	11
3 Velvollisuudet tiedonantajia ja niitä yksilöitä ja yhteisöjä kohtaan, joita tilastot kuvaavat	12
3.1 Tietojen keruu	12
3.2 Tietojen yhdistely	13
3.3 Tietojen julkaiseminen.	13
3.4 Yksikkötietojen luovutus	13
4 Velvollisuudet asiakkaita kohtaan	15
4.1 Hyvä asiakaspalvelu	15
4.2 Tietosuoja voi estää toimeksiannon ottamisen	16
4.3 Asiakkaan oikeudet	16
5 Velvollisuudet rahoittajia ja työnantajaa kohtaan	17
5.1 Vastuu suorituksesta, ammattitaidosta ja laadusta	17
5.2 Vastuu yrityskuvasta ja liikesalaisuuksista	17
Liitteet:	
Liite 1: EU:n tilastoasetuksen 10 artikla	18
Liite 2: Euroopan tilastoja koskevat käytäntösäännöt.	19
Liite 3: Tilastoalan ammattietiikkaan liittyviä päätöksiä, suosituksia, säädöksiä ja ohjeita.	21

1 Johdanto

1.1 Miksi etiikkaopas tilastoammattilaiselle?

Tämä on opas Tilastokeskuksen henkilöstön keskeisistä eettisistä arvoista. Opas on tehty Tilastokeskukselle ja sen henkilöstölle, mutta sen periaatteita voidaan noudattaa tilastoalalla yleisesti. Eettiset periaatteet ovat hyödyksi niin tilastoalalla työskenteleville henkilöille kuin heidän asiakkailleen ja muille sidosryhmille. Oppaasta on hyötyä myös tilastoalan lainsäädännön kehittämisessä ja soveltamisessa sekä toimintatapoja kehitettäessä.

Etiikkaoppaan tarkoituksena on selkiinnyttää Tilastokeskuksen menettelytapoja ja helpottaa eettisten ongelmatilanteiden ratkaisemista. Oppaan avulla voidaan etsiä hyväksyttäviä ratkaisuja esille tuleviin eettisiin ongelmiin. Tilastokeskuksen palvelukyky paranee, kun kaikkia eettisiä ongelmia ei tarvitse pohtia ja ratkaista aina uudelleen. Oppaan toivotaan lisäävän ja vahvistavan yleisön, asiakkaiden sekä perustietojen antajien luottamusta tilastoihin ja niiden tekijöihin.

Eettisten ongelmien ratkaisemisessa Tilastokeskuksessa auttaa tilastoeettinen lautakunta. Tulosityksiköt voivat pyytää lautakunnalta lausunnon siitä, miten ongelmalliset tapaukset tulisi ratkaista.

Tilastoammattilaisten eettiset arvot ovat kansainvälisiä. Euroopan unionin jäsenyys on tehnyt kansainvälisyydestä kiinteän osan Tilastokeskuksen jokapäiväistä toimintaa. Tilastoalan tärkeimmät ammattieettiset periaatteet on määritelty myös unionin tilastotoimen perustaksi.

Periaatteiden toteutumisen kannalta on välttämätöntä, että ne tunnetaan hyvin myös kansallisella tasolla ja toimitaan niiden mukaan. Lisäksi on tärkeää, että kansainväliseen yhteistyöhön osallistuvat tuntevat hyvin tilastoalan ammattieettiset periaatteet ja edistävät niiden toteutumista omalta osaltaan.

1.2 Ketkä ovat tilastoammattilaisia?

Tilastokeskuksen tehtävänä on laatia yhteiskuntaoloja kuvaavia tilastoja tarvitsijoiden käyttöön. Tässä työssä tarvitaan monien eri ammattiryhmien yhteistyötä. Tämän oppaan tarkoituksena on toimia kaikkien näiden ammattiryhmien apuna tilanteissa, joissa joutuu pohtimaan oikeita menettelytapoja.

1.3 Ketkä ovat asiakkaita?

Tilastokeskuksen asiakkaita ovat kaikki Tilastokeskuksen palvelujen käyttäjät. Asiakas voi olla tekemisissä Tilastokeskuksen kanssa esimerkiksi välillisesti julkaisujen tai muiden tuotteiden ostajana ja tiedotteiden lukijana, viestinten, internetin tai tietokantojen välityksellä tai välittömässä asiakaskontaktissa neuvotteluissa, kysyessään puhelimitse tietoja, tilatessaan erityisselvitystä tai käydessään Tilastokirjastossa.

1.4 Mitä on ammattietiikka?

Etiikka-sana tulee kreikankielen sanasta ”ethos”, joka tarkoittaa hyvän ja pahan erottamista. Etiikka on siis hyvää käyttäytymistä ja se edistää ihmisten ja koko yhteiskunnan hyvinvointia.

Ammatti on tiettyjen tietojen ja taitojen kokonaisuus. Ammatillisella on oikeuksia ja valtaa. Tämä merkitsee sitä, että hän on jossakin määrin itsenäinen suhteessa yhteiskunnan päätösmekanismeihin, hän tekee päätöksiä ammat-tiasioistaan ilman, että muiden päätökset koko ajan sitovat häntä.

Ammattiin liittyvät valta ja oikeudet vaativat tasapainokseen tietyn vastuun ja tietyt velvollisuudet. Valta, oikeudet, vastuu ja velvollisuudet määrittellään ammattietiikassa siten, että syntyy mahdollisimman ehjä kokonaisuus.

Eri ammattiryhmillä on oma ammattietiikkansa. Se määräytyy ammatille ominaisista arvopäämääristä, jotka liittyvät esimerkiksi yhteiskuntaan, valtiovaltaan, liike-elämään tai yksittäisiin ihmisiin.

Tilastontekijän arvopäämääränä on puolueettoman, monipuolisen ja luotet-tavan kuvan antaminen yhteiskunnasta tietojen kohteiden tietosuoja kunnioit-taen ja tasapuolisesti asiakkaita kohdellen.

1.5 Mistä eettiset ongelmat nousevat?

Tilastokeskuksen perustietojen saanti on aina turvattava, sillä ilman niitä ei voi-da tehdä luotettavia tilastoja. Yksilöiden ja yhteisöjen tietoisuus tietosuojasta on kasvanut. Luottamus tilastoihin ja tiedonantajien luottamuksen säilyminen ovat ehdottomia edellytyksiä luottavien perustietojen saamiseksi.

Tilastokeskuksen toimintaympäristö muuttuu. Uusia eettisiä ongelmia syn-tyy ja vanhatkin eettiset ongelmat nousevat aika ajoin keskusteluun. Tilastokes-kuksen hallussa on kiinnostavia tietoaineistoja. Tietotekniikan nopea kehitys ja tiedonsiirron helppous on lisännyt entisestään vaatimuksia saada Tilastokeskuk-sen tietoaineistoja laajempaan käyttöön.

Tuloksellisuusvaatimukset voivat aiheuttaa ristiriitoja perinteisten eettisten periaatteiden kanssa. Tilastokeskuksen palvelukyvyyn ylläpito edellyttää harkin-taa eri laatutekijöiden, kuten luotettavuuden ja nopeuden, välillä. Markkinoilla kysyntä ei välttämättä kohdistu esimerkiksi tilastojen jatkuvuuden kannalta tär-keisiin alueisiin. Markkinavoimien kasvanut merkitys on tuonut myös sisäpii-risäänökset tilastoihin.

Viime vuosien aikana sekä Suomessa että EU:ssa on yleistynyt tapa sitoa po-liittisten päätösten seuranta konkreettisiin tilastolukuihin kuten julkisen sektorin alijäämää ja työllisyyttä ja työttömyyttä kuvaaviin tilastoihin. Tilastoviraston haasteena on säilyttää puolueettomuus ja riippumattomuus aika ajoin hyvin vahvasti politisoituneessa tilastojen tuloksia koskevassa keskustelussa.

Yhteiskunnan kasvava monimutkaisuus asettaa tilastoalan työntekijälle uusia vaatimuksia tai korostaa vanhoja. Tilastojen sanomaa pitää avata esittämällä tie-toja entistä yleistajuisemmin ja havainnollisemmin ja samalla riittävän täsmälli-sesti.

Tilastokeskus on usein esillä julkisuudessa ja kansalaiset tuntevat viraston varsin hyvin. Koulutustason nousu sekä tiedonkulun parantuminen ja nopeutu-minen ovat yhdessä tehneet kansalaisista kriittisempiä. Sama koskee joukkovies-

timiä. Tämä on lisännyt organisaatioiden julkisen kuvan tärkeyttä ja korostanut selvien eettisten pelisääntöjen merkitystä.

1.6 *Laki ja etiikka*

Eettisillä periaatteilla on merkitystä sekä lainsäädännön valmistelussa että sen soveltamisessa. Eettisiä periaatteita on usein otettu lainsäädäntöön. Esimerkiksi eräiden maiden tilastolakeihin on kirjattu sellaisia eettisiä periaatteita kuin puolueettomuus ja tieteellinen riippumattomuus. Euroopan Yhteisön tilastoasetuksessa (EY) N:o 322/97 on lueteltu yhteisön tilastotoimen tärkeimmät eettiset periaatteet. Myös Suomen tilastolain mukaan tietoja on käsiteltävä hyvää tilastotapaa noudattaen ja tilastoalalla yleensä sovellettavien kansainvälisten suositusten ja menettelytapojen mukaisesti. Tällä viitataan erityisesti tilastoalan eettisiin periaatteisiin.

Eettiset periaatteet kattavat kuitenkin yleensä laajemman alueen kuin lainsäädäntö; etiikka on usein ankarampi kuin laki. Lain vastaisesti toimiminen ei tietenkään ole eettisesti hyväksyttävää, mutta aivan laillinenkin toiminta saattaa joskus olla epäeettistä.

Lainsäädäntöä voidaan täydentää eettisillä periaatteilla. Tilastoalalla näin tapahtuu esimerkiksi tietojen luovuttamisessa. Laki antaa siinä harkintavallan, jonka käyttämisessä eettisillä periaatteilla on tärkeä merkitys.

2 Velvollisuudet yhteiskuntaa kohtaan

2.1 Tilastotoimen pääperiaatteet

Yhteiskunnan tietotarpeita palvelevan tilastotoimen tulee perustua selkeille toimintaperiaatteille, joilla pyritään varmistamaan tilastojen laatu sekä tietojen käyttäjien ja tietojen antajien luottamus tilastojen laatijoita kohtaan. Tilastotoimen keskeiset periaatteet on määritelty kansainvälisesti mm. YK:n tilastokomisiossa ja EU:n tilastojen osalta EY:n tilastoasetuksessa. Näitä periaatteita noudatetaan myös Tilastokeskuksen toiminnassa.

Yhdistyneiden kansakuntien tilastokomissio hyväksyi vuonna 1994 virallisen tilaston peruseriaatteiksi 10 periaatetta, joiden keskeinen sisältö on seuraava:

1. Tilastot ovat välttämätön osa demokraattisen yhteiskunnan informaatioperustaa. Tilastoviranomaisten tulee laatia ja saattaa käyttöön viralliset tilastot puolueettomuutta noudattaen.
2. Ammattimaisuus, tieteelliset periaatteet ja ammattietiikka ovat toiminnan perustana.
3. Tilastojen lähteet, laadintamenetelmät ja prosessit perustuvat tieteellisiin standardeihin ja menetelmiin.
4. Tilastojen virheellisiä tulkintoja ja väärinkäyttöä tulee ehkäistä.
5. Tietolähteet valitaan ottaen huomioon laatu, ajantasaisuus, kustannukset ja vastaajien rasitus.
6. Tilastotoimessa on yksikkötietoja koskeva tiukka tietosuoja ja yksikkötietoja käytetään vain tilastollisiin tarkoituksiin.
7. Tilastotoiminta koskeva lainsäädäntö ja muut toimintaperiaatteet ovat julkisia.
8. Kansallisen tilastotoimen koordinointi on välttämätöntä tehokkuuden ja johdonmukaisuuden turvaamiseksi.
9. Kansainvälisesti hyväksytyjen käsitteiden, luokitusten ja menetelmien käyttöä edistetään.
10. Kansainvälinen ja monenkeskinen tilastoyhteistyö auttaa kaikkien maiden tilastotoimen kehittämistä.

Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 285 artiklan mukaan tilastojen laatimisessa noudatetaan puolueettomuutta, luotettavuutta, objektiivisuutta, tieteellistä riippumattomuutta, kustannustehokkuutta ja tilastosalaisuutta. Tilastojen laatimisesta ei saa aiheutua kohtuutonta rasitetta taloudellisille toimijoille.

Perustamissopimuksen lisäksi Neuvoston asetuksessa (EY) N:o 322/97 yhteisön tilastoista on tiivistetty tilastotoimessa kansainvälisesti ja myös EU:n tilastotoimessa noudatettavat edellä mainittuihin YK:n periaatteisiin pohjautuvat keskeiset kuusi periaatetta. Näitä ovat

- puolueettomuus
- luotettavuus
- relevanssi
- tilastosalaisuus
- avoimuus
- kustannustehokkuus.

Periaatteiden sisältö on yksityiskohtaisesti määritelty liitteenä 1 olevassa EU:n tilastoasetuksen 10 artiklassa.

Komission kansallisten ja yhteisön tilastoviranomaisten riippumattomuutta, koskemattomuutta ja vastuuvollisuutta koskevat käytäntösäännöt sisältävät 15 periaatetta, joita yhteisön tilastojen tuottamisessa on noudatettava. Käytäntösääntöjen tarkoituksena on parantaa luottamusta tilastoviranomaisiin ehdottamalla tiettyjä instituutioihin ja organisaatioon liittyviä järjestelyjä, sekä vahvistaa tilastoviranomaisten tuottamien ja levittämien tilastojen laatua edistämällä sitä, että kaikki virallisia tilastoja Euroopassa tuottavat tahot noudattavat johdonmukaisesti parhaita kansainvälisiä tilastoperiaatteita, menetelmiä ja käytänteitä (liite 2).

2.2 Puolueeton tilasto palvelee yhteiskuntaa

Demokratiassa yhteisiä asioita on mahdotonta hoitaa tehokkaasti ilman luotettavia ja riittävän kattavia tilastoja. Kansalaiset tarvitsevat tilastotietoja muodostaakseen realistisen käsityksen elinoloistaan ja yhteiskunnasta, valvoakseen tehokkaasti etujaan ja osallistuaan demokraattiseen päätöksentekoon. Myös julkinen hallinto, Euroopan unioni, elinkeinoelämä ja tutkimustoiminta tarvitsevat luotettavia virallisia tilastoja pystyäkseen toimimaan tehokkaasti.

Viralliset tilastot ovat osa yhteiskunnan välttämätöntä infrastruktuuria eli perusrakennetta. Viralliseen tilastoon luetaan valtion viranomaisten yleiseen käyttöön laatimat tilastot. Viralliset tilastot ovat luonteeltaan julkishyödykkeitä, joiden tuotanto kuuluu julkisen sektorin hoidettavaksi verovaroin.

Tilastotoimen tulee perustua tilastoviraston ammatilliseen riippumattomuuteen. Hajautetun suunnittelun ja eturyhmien keskinäisten neuvottelujen perustaksi yhteiskunta tarvitsee asiantietoja, jotka ovat kaikilla osapuolilla käytettävissä samanlaisina ja samalla tavalla. Tilastojen tuottaminen Euroopan unionin tarpeisiin edellyttää myös riippumattomien tilastoviranomaisten olemassaoloa. Riippumaton tilastovirasto pystyy myös lisäksi parhaiten ottamaan huomioon ja turvaamaan eri kohderyhmien tietosuojavaatimukset. Tätä komissiokin korostaa em. suosituksessaan.

Tilastokeskus pyrkii tilastoillaan kattamaan yhteiskunnan tärkeimmät lohkot. Tilastokeskuksen talousarviosta rahoitettuja tilastoja täydentävät asiakkaan toimeksiannosta tehdyt tilastot ja tilastolliset selvitykset.

2.3 Tilastot pitää julkistaa

Virallinen tilasto pitää julkistaa, sillä vain julkistettuna se palvelee tasapuolisesti yhteiskuntaa ja kansalaisia. Julkistamisen pitää olla tehokasta. Yleisen yhteiskuntatilaston pitää olla kaikkien saatavilla ja se pitää julkaista laajasti. Tilastokeskus ei tilastoja julkistettaessa aseta ketään tilastonkäyttäjää parempaan asemaan kuin toista.

Internet on lisännyt tuntuvasti mahdollisuuksia tietojen tehokkaaseen jakeluun. Yleiseen käyttöön tarkoitettujen tilastotaulukoiden laatimisen lähtökohtana tulee olla yleinen kiinnostavuus, tasapuolisuus ja kustannustehokkuus. Tilastotaulukoita ei tuoteta suuria määriä varmuuden vuoksi mahdollisia käyttäjiä

varten, vaan tilastotiedot asiakkaiden erityistarpeita varten tuotetaan asiakkaiden toimeksiannosta. Tilastokeskuksen julkistamiskalenterista tietojen käyttäjät saavat jo etukäteen tietoonsa tärkeimpien tilastotietojen julkistamisajankohdat.

Tilastojen pitää olla kaikkien käyttäjien saatavilla yhtä aikaa. Tilastolain mukaan tilastot on julkistettava mahdollisimman pian niiden valmistumisen jälkeen. Laki myös edellyttää, että rahoitusmarkkinoiden toimintaan vaikuttavia tilastoja (ns. sisäpiiritilastot) ei anneta kenellekään ennen niiden julkistamisajankohtaa, vaan kaikki käyttäjät saavat tiedot yhtäaikaan etukäteen ilmoitettuna ajankohtana. Tilastokeskuksessa kuukausi- ja neljännesvuositilastojen julkistamiseen noudatetaan pääsääntöisesti samaa periaatetta.

Muista tilastoista ja eräistä ennalta määritellyistä kuukausi- ja neljännesvuositilastoista voidaan kuitenkin erityisissä poikkeustapauksissa Tilastokeskuksen antaman ohjeen mukaan antaa tietoja myös etukäteen ao. tilastojohtajan avulla edellyttäen, ettei tietojen saaja julkista niitä ennen sovittua ajankohtaa.

Tilaston esitystavan on oltava selkeä ja hyvin ymmärrettävä. Laajoille kansalaispiireille tarkoitettujen tilastojen tulee olla yleistajuisia. Tilastokeskuksen kaikille avoimen verkkokoulun kautta pyritään opastamaan tilastojen käyttöä kuvaamalla tilastojen keskeinen sisältö ja käyttötavat.

2.4 Laatu ja luotettavuus ovat tärkeitä

Tilastontekijöiden on huolehdittava tilastotuotteiden ja palvelujen korkeasta laadusta. Laatua arvioivat tuotteiden ja palvelujen tuottajat ja käyttäjät, mutta myös tieteelliset ja kansainväliset yhteisöt.

Tilastojen luotettavuuden arvioimiseksi laadintamien on oltava julkisia ja yleisesti hyväksyttäviä. Tilastoon liitetään laatuseloste tai kuvaus, josta voi päätellä tietojen luotettavuuden ja mahdolliset epätarkkuusriskit. Tavoitteena on opastaa tilastojen oikeaan käyttöön ja tulkintaan.

Laatuun kuuluu myös muun muassa tilaston valmistuminen asiakkaan kannalta oikeaan aikaan, joustavuus sekä henkilöstön yhteistyökyky ja toiminnan asiakaslähtöisyys.

Tilastokeskus kehittää toimintaansa eurooppalaisen laatupalkintostandardin EFQM:n mukaisesti. Tilastokeskuksen laatukäsikirjassa annetaan tarkempia ohjeita laadukkaasta toiminnasta ja laadun kehittamisestä.

2.5 Virallisen tilaston kattavuudesta (relevanssista) huolehdittava

Tilastokeskuksen tilastontekijät kantavat vastuuta paitsi tilaston laadusta myös yhteiskunnallisen tilaston kattavuudesta. Tilastojen käyttäjille tärkeiden yhteiskuntalohkojen tulisi olla mahdollisimman kattavasti virallisen tilaston kuvauskohteina. Uudet, merkittävät yhteiskunnalliset ilmiöt ja ongelmat on saatava virallisen tilaston piiriin niin pian kuin mahdollista.

Tilastojen tuottamisen lisäksi Tilastokeskuksen tehtävänä on kehittää valtion tilastotointia yhteistyössä muiden valtion viranomaisten kanssa. Tilastojen kattavuuden ja yhtenäisyyden kannalta on välttämätöntä, että tilastoja laativat viran-

omaiset toimivat hyvässä yhteistyössä ja että tilastotoimen koordinointi hoidetaan tehokkaasti.

2.6 Hyvää tiedonhallintatapaa on noudatettava

Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999) edellyttää kaikilta julkisia tehtäviä hoitavilta hyvän tiedonhallintatavan noudattamista. Hyvä tiedonhallintatapa on myös osa tilastolain mukaista hyvää tilastotapaa. Hyvä tiedonhallintatapa edellyttää mm., että tietojen käsittelyssä sovellettavat menettelytavat ja tietojärjestelmien sisältö on selkeästi kuvattu ja että tietoturva on asianmukaisesti varmistettu. Tietojen aktiivisen käsittelyvaiheen jälkeen on myös huolehdittava tietoaineistojen arkistoinnista tai hävittämisestä arkistolain ja Tilastokeskuksen arkistointiohjeiden mukaisesti.

3 *Velvollisuudet tiedonantajia ja niitä yksilöitä ja yhteisöjä kohtaan, joita tilastot kuvaavat*

Tilastokeskuksen henkilöstö kunnioittaa ja suojelee kohdehenkilöiden yksityisyyttä ja etuja samoin kuin kohdeyhteisöjen liike- ja ammattisalaisuuksia.

Kohdehenkilöllä tarkoitetaan tässä luonnollista henkilöä tai henkilöiden muodostamia perheitä, kotitalouksia tai muita vastaavia, jotka esiintyvät tilastoaineistossa tilastollisina yksikköinä ja joihin kohdistuvia tietoja kerätään tilastoja varten. Kohdeyhteisö on vastaavanlainen tilastoyksikkö, joka voi olla mm. yritys tai muu taloudellisen toiminnan yksikkö, yhdistys, virasto tai muu juridinen henkilö. Tilastoyksiköitä koskevat perustiedot pidetään salassa. Poikkeukset tästä periaatteesta mainitaan kohdassa 3.4.

Tilastokeskus voi myös kerätä yksikkötason tietoja toimeksiannosta esimerkiksi muille tilastoviranomaisille. Tällöin tietojen antajalle kerrotaan, kenelle ja mihin tarkoitukseen tiedot annetaan. Tiedonkeruu toimeksiannosta on kuitenkin harkittava jokaisessa tapauksessa erikseen. Tällöin on erityisesti kiinnitettävä huomiota tietojen käyttötarkoitukseen ja siihen, voiko tietojen keruusta olla haittaa Tilastokeskuksen omalle toiminnalle.

Henkilötietolain mukaan yksityishenkilöllä itsellään ei ole oikeutta tarkastaa häntä koskevia tietoja Tilastokeskuksen tilastorekistereistä. Perusteluna on se, että tilastorekisterien tietoja ei saa käyttää henkilöä koskeviin hallinnollisiin päätöksiin ja siten tietojen mahdolliset virheet eivät loukkaa hänen etujaan.

3.1 *Tietojen keruu*

Tietoja tilastotarkoituksiin voidaan hankkia sekä suoraan niiltä henkilöiltä ja yhteisöiltä, joita tilasto kuvaa että välillisesti hallinnollisista tietoaaineistoista, esimerkiksi väestötietojärjestelmästä tai verotusrekisteristä. Tilastolain mukaan tilastoja laativien viranomaisten on ensisijaisesti käytettävä hyväksi muussa yhteydessä kerättyjä tietoja. Suoraa tietojen keruuta voidaan käyttää ainoastaan, jos tarvittavat tiedot eivät ole saatavissa hallinnollisista aineistoista.

Tietoja kerätessä on toimittava mahdollisimman taloudellisesti. Kerätä voidaan vain tilaston laadinnan kannalta välttämättömiä tietoja. Tietojen keruusta tulee aiheutua Tilastokeskukselle ja tiedonantajille mahdollisimman vähän kustannuksia.

Jo ennen keruuvaihetta määritellään tilaston tai tutkimuksen tavoitteet ja tarkoitus sekä rajataan tietojen myöhäisempi käyttöalue. Toimeksiantotutkimuksissa kerrotaan lisäksi muun muassa, kuka tutkimuksen on tilannut ja kuka sen on rahoittanut. Kerätessä henkilötietolain mukaisia henkilötietoja henkilörekisteriin, on laadittava henkilötietolain edellyttämä rekisteriseloste jo ennen tietojen keruun aloittamista.

Kerätessä tietoja ilmoitetaan aina, onko niiden antaminen vapaaehtoista vaiko lakisääteistä. Viimeksi mainitussa tapauksessa ilmoitetaan muun muassa

asianomainen lainkohta. Pelkästään maksullisia toimeksiantoja varten tarvittavia tietoja kerätään vain vapaaehtoisuuden pohjalta.

Haastattelututkimuksissa ja postikyselyissä, joissa vastaaminen on vapaaehtoista, sovelletaan käsitettä ”perehtyneenä annettu suostumus”. Tämä tarkoittaa, että vastaajan tulee olla selvillä siitä, mihin hän suostuu.

Hyvään tilastotapaan kuuluu myös toimittaa tietojen antajille palautetta heiltä saatujen tietojen perusteella laadituista tilastoista. Tilastolaki velvoittaaakin antamaan palautetiedon tiedonantovelvollisille.

3.2 Tietojen yhdistely

Tilastokeskus voi yhdistää tietoja erilaisista tietoaineistoista. Tietojen yhdistely edellyttää henkilötunnuksen tai yritys- ja yhteisötunnuksen käyttämistä. Henkilötietolaki sallii henkilötunnuksen käyttämisen tietojen yhdistelyssä, koska tieto- ja yhdistettäessä tunnuksen käyttäminen on välttämätöntä henkilön yksiselitteiseksi yksilöimiseksi. Yhdistelyllä ei kuitenkaan saa vaarantaa kohdehenkilön yksityisyyden suojaa eikä ammatinharjoittajien ja kohdeyhteisöjen liike- ja ammatillisaisuutta. Sen vuoksi tunnukset tulee poistaa tai salakirjoittaa mahdollisimman pian yhdistelyn jälkeen.

Asiakkaan ja Tilastokeskuksen yhteisiä kohdehenkilöitä ja kohdeyhteisöjä koskevia tietoja voidaan yhdistää Tilastokeskuksessa maksullisena palveluna uuden tilaston aikaansaamiseksi.

3.3 Tietojen julkaiseminen ja muu toimittaminen käyttäjille

Pääsääntö on, että julkaistusta tai muuten asiakkaalle luovutetusta tilastosta ei voi saada selville yksittäisen tilastoyksikön ominaisuuksia koskevia tietoja. Pelkkää tietoa, että johonkin tilastotaulukon luokkaan kuuluu vain yksi yksikkö, ei kuitenkaan aina tarvitse pitää salassa. Tietoja ei pidetä tunnistettavissa olevina silloin, kun tunnistaminen vaatisi kohtuuttomasti aikaa, kustannuksia tai työvoimaa. Tilastokeskuksessa on laadittu ohjeita ja suosituksia tietosuojasta tilastotaulukoissa.

Tilastotyöntekijä tunnustaa ryhmäintegriteetin (loukkaamattomuuden). Tilastokeskus ei aseta tarpeettomasti tiettyä ryhmää tai aluetta huonoon valoon. Tämä periaate ei tietenkään estä sitä, että yhteiskuntatilastosta voidaan tunnistaa alueita tai ryhmiä, joiden asema tai elinolot ovat muita heikompia tai muuten poikkeuksellisia. Onhan tilaston tarkoitus auttaa yhteiskunnan päättäjiä edistämään tasa-arvoa ja hyvinvointia.

3.4 Yksikkötietojen luovutus

Yleisenä periaatteena on, että yksikkökohtaisia tietoja ei luovuteta tunnistettavassa muodossa ulkopuolisille. Yksikkökohtaisia tietoja ei siis anneta käytettäväksi tutkintaan, valvontaan, oikeudenkäyntiin, hallinnolliseen päätöksentekoon

tai muuhun vastaavaan henkilöä, yritystä, yhteisöä tai säätiötä koskevan asian käsittelyyn.

Tästä säännöstä on kuitenkin muutamia lailla säädettyjä poikkeuksia. Tilastokeskus on kuolintodistusten arkistointiviranomainen ja kuolinsyytietoja voidaan luovuttaa muista tiedoista poikkeavasti mm. vainajien lähemmille lähiomaisille, vakuutuslaitoksille ja viranomaisille. Tilastokeskus voi luovuttaa muitakin tunnistettavassa muodossa olevia yksikkökohtaisia tietoja toiselle tilastoviranomaiselle sen toimialaan kuuluvien tilastojen laatimista varten.

Yritys- ja toimipaikkarekisteriin sisältyvät, tilastolaissa luetellut tiedot sekä viranomaisten toimintaa ja julkisten palvelujen tuottamista kuvaavat tiedot ovat julkisia ja niitä voidaan luovuttaa erilaisiin käyttötarkoituksiin. Tällä yksikkökohtaisten tietojen luovutusmahdollisuudella vältetään päällekkäistä tietojen keruuta, vähennetään kustannuksia ja tiedonantotaakkaa ja edistetään yhtenäisten luokitusten käyttöä.

Yksikkötason tietoja voidaan luovuttaa yhteiskuntaoloja kuvaavia tieteellisiä tutkimuksia ja tilastollisia selvityksiä varten. Tilastokeskuksella on tilastolakiin perustuvat ohjeet käyttölupien myöntämisestä yksikkötason aineiston tietoihin. Käyttöluvan perusteella voidaan tutkimustarkoituksiin luovuttaa otosaineistoja ilman tunnistetietoja. Tiedot iästä, sukupuolesta, koulutuksesta ja ammatista voidaan poikkeuksellisesti luovuttaa tutkimustarkoituksiin myös tunnistetietoineen. Aineisto annetaan aina määrääjäksi. Tietojen mahdollinen yhdistely tapahtuu Tilastokeskuksessa. Määrääjän mentyä umpeen tutkimusaineisto on hävitettävä tai palautettava Tilastokeskukselle.

Kokonaisaineistoja ei yleensä luovuteta. Tällainen aineisto kattaa esimerkiksi koko maan, kokonaisen kunnan tai kokonaisen toimialan taikka ammatti- tai koulutusryhmän. Perusteluna on se, että aineistoon sisältyvien yksiköiden tunnistamisriski kasvaa liian suureksi, varsinkin jos asiakkaalla on samoja yksiköitä sisältäviä kokonaisaineistoja. Maanpuolustuksen kannalta arkoja aineistoja ei luovuteta. Monet totaaliaineistot ovat juuri sellaisia.

Kohdehenkilön tietosuojaa ei saa loukata eikä liikesalaisuuksia paljastaa. Tietosuojan turvaamiseksi liian tarkat luokitukset karkeistetaan ennen tietojen luovuttamista ja aineistoja käsitellään tarvittaessa muullakin tavoin.

Luonnollisten henkilöiden arkaluontoisten tietojen osalta ollaan erityisen varovaisia ja niitä voidaan luovuttaa vain erityisistä syistä. Henkilötietolain mukaan arkaluontoisia tietoja ovat rotua, etnistä alkuperää, yhteiskunnallista, poliittista tai uskonnollista vakaumusta, ammattiliittoon kuulumista, rikollista tekoa, rangaitusta tai muuta rikoksen seuraamusta, terveydentilaa, sairautta, vammaisuutta, henkilöön kohdistettuja hoitotoimenpiteitä, henkilön seksuaalista suuntautumista tai käyttäytymistä, henkilön sosiaalihuollon tarvetta tai hänen saamiaan sosiaalihuollon palveluja, tukitoimia ja muita sosiaalihuollon etuuksia koskevia toimia koskevat tiedot. Arkaluontoinen voi olla myös aineisto, joka sisältää erityisen paljon ja kattavasti tietoja yhdestä henkilöstä tai henkilöryhmästä.

Tutkijoiden palvelemiseksi Tilastokeskuksessa toimii tutkimuslaboratorio. Tässä laboratoriossa tutkijat voivat Tilastokeskuksen valvonnassa käyttöluvan saatuaan käsitellä aineistoja, joita niiden laajuuden tai tilastoyksiköiden – erityisesti yritysten – tunnistamisriskin vuoksi ei katsota tarkoituksenmukaiseksi luovuttaa Tilastokeskuksen ulkopuolelle. Tutkijoiden edellytetään myös noudattavan soveltuvin osin ammattieettisiä periaatteita.

4 *Velvollisuudet asiakkaita kohtaan*

Tilastontekijällä on velvollisuuksia asiakkaita kohtaan. Velvollisuudet perustietojen antajia ja niitä yksilöitä ja yhteisöjä kohtaan, joita tilastot kuvaavat, saattavat rajoittaa mahdollisuuksia palvella asiakkaita.

4.1 *Hyvä asiakaspalvelu*

Hyvä asiakaspalvelu edistää tietojen käyttäjän toimintaa ja päätöksentekoa, lisää Tilastokeskuksen tietojen käyttöä ja tuntemusta sekä luo virastolle hyvän julkisen kuvan ja sitä kautta parantaa Tilastokeskuksen toimintaedellytyksiä. Asiakaspalautteen avulla saadaan tärkeitä viitteitä toiminnan kehittämiseksi.

Hyvään asiakaspalveluun kuuluu palveluhalukkuus ja joustavuus. Asiakkaita palvellaan asiakaslähtöisesti ja asiakkaiden palvelutarpeet otetaan huomioon jo tuotantoprosessin suunnittelussa. Asiakkaille tiedotetaan palvelumahdollisuuksista. Sovituista määräajoista ja aikatauluista pidetään kiinni. Jos niitä ei voida ylivoimaisen esteen noudata, ilmoitetaan asiakkaalle siitä heti.

Tilastokeskus tekee asiakkaalle maksullisia toimeksiantoja. Toimeksiantojen tulee liittyä Tilastokeskuksen toimialaan. Tämän vuoksi Tilastokeskus ei tee esimerkiksi mielipide- ja markkinatutkimuksia. Epäselvissä tapauksissa tulisi asiasta pyytää Tilastokeskuksen tilastoeettisen lautakunnan lausunto.

Tilastokeskuksen maksullisessa palvelutoiminnassa noudatetaan liiketaloudellista hinnoittelua. Hinnoittelussa otetaan huomioon virastolle asetetut kannattavuusvaatimukset, vaikuttavuustavoitteet sekä asiakkaiden tasapuolinen kohtelu. Hinnoittelu voi perustua esimerkiksi kustannuksiin, kysyntään tai kilpailunmukaiseen hintatasoon. Tilastokeskus ei käytä hinnoittelussaan väärin mahdollista hallitsevaa markkina-asemaansa, vaan ottaa aina huomioon tavoitteensa edistää tietojen käyttöä koko yhteiskunnassa. Kertaalleen verovaroin tuotettu tieto on ilmaista. Vain tiedon muokkaamisesta asiakkaalle laskutetaan.

Tilastokeskus on tasapuolinen asiakkaidensa suhteen. Kaikkia asiakasryhmiä palvellaan parhaalla mahdollisella tavalla ottaen huomion voimassa olevat säädökset ja eettiset periaatteet.

Asiakkaalle tarjotaan paras mahdollinen Tilastokeskuksesta löytyvä tietämys. Jos tietoa ei Tilastokeskuksesta saa, pyrkii Tilastokeskuksen työntekijä selvittämään tiedon lähteen.

Asiakkaan kanssa neuvotellaan mahdollisimman aikaisessa vaiheessa toimeksiannon aikataulusta, kustannuksista ja laadusta. Toimeksiannoissa noudatetaan yleisesti hyväksytyjä tieteellisiä periaatteita ja menettelytapoja. Asiakkaalle ilmoitetaan myös tilaston luotettavuusrajat ja muut tulosten tulkintaan vaikuttavat seikat. Tilastokeskus ottaa toimeksiannon vain, jos katsoo laadun olevan riittävä asiakkaan tarkoituksen saavuttamiseksi.

Tilastokeskuksen keskeiset palveluperiaatteet on määritelty ja koottu yhteen asiakkaille annettavan palvelulupauksen perustaksi.

4.2 Tietosuoja voi estää toimeksiannon

Joskus asiakkaalle ei voida luovuttaa hänen haluamiaan tietoja, vaikka kyseiset tiedot löytyisivätkin Tilastokeskuksesta tai ne olisivat esimerkiksi kyselytutkimuksena hankittavissa. Useimmiten tämä johtuu siitä, että tietosuoja on turvattava. Tällaisissa tapauksissa asiakkaan kanssa pyritään aina neuvottelemaan vaihtoehtoisesta ratkaisusta. Mm. selvitetään tarkkaan, mitkä ovat asiakkaan kannalta tärkeimmät tiedot, jolloin useimmiten muuttujia voidaan karkeistaa. Ratkaisuna voi myös olla esimerkiksi se, että aineisto säilytetään Tilastokeskuksessa ja asiakkaalle tehdään hänen tarvitsemansa taulukot.

4.3 Asiakkaan oikeudet

Tilastokeskus huolehtii myös asiakkaan tietosuojasta ja kunnioittaa hänen oikeuksiaan. Ulkopuolisille ei kerrota toimeksiantajan toimeksiantoon tai hänen kanssaan tehtävään sopimukseen sisältyviä yksityisyyttä eikä liike- tai ammatillisaisuutta koskevia tietoja.

Tietopalvelusopimuksissa määritellään Tilastokeskuksen ja asiakkaan oikeudet ja velvollisuudet. Yleisten sopimusehtojen mukaisesti Tilastokeskuksella on oikeus julkistaa toimeksiantotutkimusten tuloksia. Toimeksiannon yhteydessä syntyvät aineistot, menetelmät, ohjelmistot ja tulokset ovat Tilastokeskuksen omaisuutta. Ne eivät siirry asiakkaan omaisuudeksi ja määräysvaltaan, ellei toimeksiannon yhteydessä poikkeuksellisesti toisin sovita.

5 *Velvollisuudet rahoittajia ja työnantajaa kohtaan*

Tilastontekijän työnantaja on Tilastokeskus ja sitä kautta valtio ja kansalaiset. Toiminnan rahoittajia ovat valtio, yhteistyökumppanit ja asiakkaat. Näitäkin kohtaan tilastontekijällä on velvollisuuksia. Asiakkaiden osalta velvollisuuksia käsiteltiin edellä luvussa 4.

5.1 *Vastuu suorituksesta, ammattitaidosta ja laadusta*

Niin rahoittajilla kuin työnantajallakin on oikeus odottaa, että tilastontekijä pyrkii hoitamaan tehtävänsä mahdollisimman hyvin ja käyttää työssään koko asiantuntemustaan sekä kaikkia tietojaan ja taitojaan.

Tilastoammattilainen noudattaa työnantajan ohjeita esimerkiksi tietosuojasta, tehtävän laajuudesta, aikataulusta ja kustannuksista. Hän huolehtii yhteistyössä työnantajan kanssa ammattitaitonsa ylläpitämisestä ja kehittämisestä.

Koko henkilöstö vastaa omalta osaltaan työyhteisön tavoitteiden saavuttamisesta, tuotekehityksestä, palvelukyvyn parantamisesta ja työilmapiiristä.

Tuotteiden ja palvelujen korkea laatu on työnantajan, rahoittajan ja tilastoammattilaisen yhteinen etu. Jos syntyy erimielisyyksiä siitä, onko valmiin tai työn alla olevan tuotteen laatu riittävän korkea, tai siitä, onko käytetty oikeita menetelmiä, pyritään ongelma ratkaisemaan neuvottelemalla yleisesti hyväksytyjä tieteellisiä ja ammatillisia periaatteita noudattaen.

5.2 *Vastuu yrityskuvasta ja liikesalaisuuksista*

Tilastokeskuksen maineeseen vaikuttavat omalla toiminnallaan kaikki Tilastokeskuksen työntekijät. Tämä työntekijän on syytä ottaa huomioon kaikessa ulospäin suuntautuvassa toiminnassaan. Tiedonantajien, asiakkaiden, tavarantoimittajien ja muiden yhteys- ja kohderyhmien suuntaan toimitaan asiallisesti ja sopimuksia ja sitoumuksia noudattaen.

Tilastokeskuksen työntekijä ei ilmaise viraston liikesalaisuuksia tai turvallisuuteen liittyviä asioita ulkopuolisille.

Esiintyessään julkisuudessa viraston edustajana Tilastokeskuksen työntekijä noudattaa tämän oppaan periaatteita.

Liite 1

Neuvoston asetus (EY) N: o 322/97 yhteisön tilastoista, 10 artikla

Yhteisön tilastoja hallitsevat periaatteet ovat puolueettomuus, luotettavuus, relevanssi, kustannustehokkuus, tilastosalaisuus ja avoimuus, joilla taataan sekä deontologiselta että ammatilliselta kannalta mahdollisimman hyvä laatu.

Ensimmäisessä alakohdassa mainitut periaatteet määritellään seuraavasti:

‘puolueettomuus’ on objektiivinen ja itsenäinen tapa tuottaa yhteisön tilastoja, vapaa kaikesta poliittisten tai muiden eturyhmien painostuksesta, erityisesti asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen parhaiten soveltuvien tekniikoiden, määritelmien ja menetelmien valinnassa. Se edellyttää kaikkien käyttäjien (yhteisön toimielimet, hallitukset, sosiaaliset ja taloudelliset toimijat, akateemiset eri alojen edustajat ja suuri yleisö) saavat mahdollisimman pienellä viiveellä tilastot käyttöönsä,

‘luotettavuudella’ tarkoitetaan, että yhteisön tilastot kuvaavat mahdollisimman totuudenmukaisesti sitä todellisuutta, jota ne on suunniteltu edustamaan. Tämä edellyttää tieteellisten perusteiden käyttämistä lähteiden, menetelmien ja menettelyjen valinnassa. Kaikki kattavuutta, metodeja, menettelyjä ja lähteitä koskevat tiedot lisäävät myös tiedon luotettavuutta,

‘relevanssilla’ tarkoitetaan sitä, että yhteisön tilastojen tuottaminen on riipuvainen selkeästi määritellyistä vaatimuksista, jotka perustuvat yhteisön tavoitteisiin. Nämä vaatimukset määräävät tilastojen alat, ajoituksen ja laajuuden, joiden tulee kaiken aikaa pysyä uuden väestötilastollisen, taloudellisen, sosiaalisen ja ympäristön kehityksen tasalla. Tietojen keruu on rajattava siihen, mikä on huttujen tulosten saavuttamisen kannalta välttämätöntä. Sellaisten yhteisön tilastojen tuottaminen on lopetettava, jotka ovat lakanneet olemasta yhteisön tavoitteiden kannalta merkityksellisiä,

‘kustannustehokkuudella’ tarkoitetaan kaikkien saatavissa olevien voimavarojen parasta mahdollista käyttöä ja vastaajille aiheutuvan vaivannäön vähentämistä pienimpään mahdolliseen. Tilastojen tuottamisen vaatiman työmäärän ja kustannusten on oltava suhteessa tavoiteltujen tulosten tai hyötyjen merkitykseen,

‘tilastosalaisuudella’ tarkoitetaan suoraan tilastollisiin tarkoituksiin tai välillisesti hallinnollisista tai muista lähteistä saatujen yksittäisiin tilastoyksiköihin liittyvien tietojen suojaamista tietosuojarikkomuksia vastaan. Se edellyttää, että esitetään saatujen tietojen käyttö muihin kuin tilastollisiin tarkoituksiin sekä tietojen laiton paljastaminen,

‘avoimuudella’ tarkoitetaan vastaajien oikeutta saada tietoja oikeudellisesta perusteesta, tarkoituksista, joita varten tiedot on kerätty, ja käyttöön otetuista suojoitoista. Yhteisön tilastojen keräämisestä vastaavien viranomaisten on kaikin tavoin pyrittävä toimittamaan tällaiset tiedot.

Liite 2

Euroopan tilastoja koskevat käytännäsäännöt (Code of Practice, 25.5.2005)

Periaate 1: Ammatillinen riippumattomuus – Euroopan tilastojen uskottavuus varmistetaan tilastoviranomaisten ammatillisella riippumattomuudella poliitikasta, sääntelystä tai hallinnosta vastaavista muista yksiköistä ja elimistä sekä yksityisen sektorin toimijoista.

Periaate 2: Tiedonkeruuvaltuudet – Tilastoviranomaisilla on oltavat selvät juridiset valtuudet kerätä Euroopan tilastotarpeisiin tarkoitettuja tietoja. Hallinto, yritykset ja kotitaloudet sekä suuri yleisö voidaan lailla määrätä tilastoviranomaisen pyynnöstä antamaan tietoja yhteisön tilastotarpeisiin tai sallimaan tietoihin tutustumisen.

Periaate 3: Resurssien riittävyys – tilastoviranomaisten käytettävissä olevien resurssien on oltava sellaiset, että ne riittävät täyttämään Euroopan tilastoja koskevat vaatimukset.

Periaate 4: Laatuun sitoutuminen – Kaikki Euroopan tilastojärjestelmän jäsenet sitoutuvat työskentelemään ja tekemään yhteistyötä Euroopan tilastojärjestelmän laatulausumassa vahvistettujen periaatteiden mukaisesti.

Periaate 5: Tilastosalaisuus – Tietojen toimittajien (kotitalouksien, yritysten, hallinnon sekä muiden vastaajien) yksityisyys, niiden tuottaman tiedon salassapito ja tiedon käyttäminen ainoastaan tilastotarkoituksiin on taattava ehdottomasti.

Periaate 6: Puolueettomuus ja objektiivisuus – Tilastoviranomaisten on tuotettava ja levitettävä Euroopan tilastoja tieteellistä riippumattomuutta noudattaen objektiivisella, ammattimaisella ja avoimella tavalla, jossa kaikkia käyttäjiä kohdellaan tasavertaisina.

Periaate 7: Vankat menetelmät – Korkealaatuisten tilastojen tukena on oltava vankat menetelmät. Tämä edellyttää riittäviä välineitä, menettelyjä ja asiantuntemusta.

Periaate 8: Asianmukaiset tilastolliset menettelyt – Korkealaatuisten tilastojen tukena käytetään asianmukaisia tilastollisia menettelyjä tiedonkeruusta tiedon validointiin.

Periaate 9: Kohtuullinen vastaustaakka – Vastaustaakan olisi oltava suhteessa käyttäjien tarpeisiin ja säilyttävä kohtuullisena. Tilastoviranomainen seuraa vastaustaakkaa ja asettaa tavoitteita sen vähentämiseksi vähitellen.

Periaate 10: Kustannustehokkuus – Resursseja on käytettävä tehokkaasti.

Periaate 11: Relevanssi – Yhteisön tilastojen on täytettävä käyttäjien tarpeet.

Periaate 12: Tarkkuus ja luotettavuus – Yhteisön tilastojen on kuvattava todellisuutta tarkasti ja luotettavasti.

Periaate 13: Ajantasaisuus ja oikea-aikaisuus – Yhteisön tilastot on levitettävä ajantasaisina ja oikea-aikaisina.

Periaate 14: Yhtenäisyys ja vertailukelpoisuus – Yhteisön tilastojen olisi oltava sisäisesti ja ajallisesti yhtenäiset sekä alueiden ja maiden kesken vertailukelpoiset. Eri lähteistä peräisin olevia asiaan liittyviä tietoja olisi oltava mahdollista yhdistää ja käyttää yhteisesti.

Periaate 15: Saatavuus ja selkeys – Yhteisön tilastot olisi esitettävä selkeässä ja ymmärrettävässä muodossa, levitettävä sopivalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla ja niiden sekä niitä tukevan metatiedon ja ohjeiden olisi oltava tasapuolisesti saatavilla.

Liite 3

- Tilastoalan ammattietiikkaan liittyviä päätöksiä, suosituksia, säädöksiä ja ohjeita Kansainvälisen tilastoinstituutin tilastoalan ammattietiikkajulistus. Hyväksytty ISI:n jäsenistön kokouksessa Amsterdamissa 21. elokuuta 1985. 23 sivua.
<http://isi.cbs.nl/ethics.htm>
- Virallisen tilaston peruseriaatteet (Fundamental Principles of Official Statistics). Hyväksytty Yhdistyneiden Kansakuntien tilastokomission kokouksessa huhtikuussa 1994. 2 sivua, joissa 10 periaatetta
<http://www.unece.org/stats/documents/fund.principles/efund.pdf>
- Euroopan Neuvoston ministerikomitean suositus N:o R (97) 18 tilastollisiin tarkoituksiin kerättyjen ja käsiteltyjen henkilötietojen suojelusta (Protection of Personal Data collected and processed for statistical purposes) 30.9.1997. 11 sivua.
<http://www.tietosuoja.fi/2671.htm>
- Komission suositus Euroopan parlamentille ja neuvostolle kansallisten ja yhteisön tilastoviranomaisten riippumattomuudesta, koskemattomuudesta ja vastuuvollisuudesta
<http://europa.eu.int/eurolex/lex/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52005PC0217:FI:HTML>
- Tilastolaki (280/2004) <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2004/20040280>
- Neuvoston asetus (EY) N:o 322/97 yhteisön tilastoista
<http://europa.eu.int/eur-lex>
- Henkilötietolaki (523/1999) <http://www.tietosuoja.fi/1577.htm>
- Ohje tilastolain soveltamisesta Tilastokeskuksessa 18.2.2005 (TK-00-198-05)
- Soveltamisohje yrityksiä ja yhteisöjä koskevien tietojen julkisuudesta 29.3.2005 (TK-00-199-05)
- Tilastokeskuksen henkilötietolain soveltamisohje 15.5.2000 (TK-00-578-00)
- Ohje käyttölupien myöntämisestä Tilastokeskuksen yksikötason aineistoon 17.2.2005 (TK-00-128-05)
- Tilastokeskuksen sisäisten tietojen käyttöluvan ohje 28.10.1998 (TK-00-1785-98)
- Tilastokeskuksen ohjeet taulukkomuotoisen yritystiedon suojaamiselle 21.6.2000 (TK-00-1330-99)
- Tilastokeskuksen ohjeet taulukkomuotoisten henkilötietojen suojaamiselle 1.3.2002 (TK-00-888-00)
- Tilastokeskuksen tietoturvaperiaatteet 21.10.2002 (TK-46-1269-02)
- Tietojen suojaaminen Tilastokeskuksessa 4.5.2005 (TK-00-334-05)
- Ohje tilastotietojen salassapidosta ja luovutuksesta ennen julkistamista 29.3.2005 (TK-00-436-05)
- Päätös tilastojen julkistamisajankohdasta Tilastokeskuksessa 17.12.2004 (TK-00-1576-04)

Tilastokeskus, myyntipalvelu
PL 4C
00022 TILASTOKESKUS
puh. (09) 1734 2011
faksi (09) 1734 2500
myynti@tilastokeskus.fi
www.tilastokeskus.fi

Statistikcentralen, försäljning
PB 4C
00022 STATISTIKCENTRALEN
tfn (09) 1734 2011
fax (09) 1734 2500
myynti@stat.fi
www.stat.fi

Statistics Finland, Sales Services
P.O. Box 4C
FI-00022 STATISTICS FINLAND
Tel. +358 9 1734 2011
Fax +358 9 1734 2500
sales@stat.fi
www.stat.fi

ISSN 0355-2063
= Käsikirjoja
ISBN 952-467-565-X